

دوفصلنامه «فلسفه علوم انسانی اسلامی» در چارچوب رسالت‌های
پژوهشکده علوم انسانی اسلامی دانشگاه قم منتشر می‌شود.
سال اول / شماره ۱ / شماره پیاپی ۱ / پاییز و زمستان ۱۴۰۴

صاحب امتیاز: دانشگاه قم

مدیر مسئول: مهدی گرامی‌پور

سرمدیر: محمدعلی راغبی

مدیر اجرایی: سید مهدی موسوی

ویراستار: حمیدرضا عرفانی‌فر

صفحه‌آرا: اعظم یزدلی

طراح جلد: سیدمحمد ابطحی کاشانی

اعضای هیئت تحریریه به ترتیب حروف الفبا: سید سجاد ایزدهی (استاد پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی)، غلامرضا بهروزی لک (استاد دانشگاه باقرالعلوم (ع))، عباس پسندیده (استاد دانشگاه قرآن و حدیث)، ابوالفتح خالقی (استاد دانشکده حقوق دانشگاه قم)، محمدعلی راغبی (استاد گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه قم)، سعید فراهانی فرد (استاد دانشکده علوم اقتصادی و اداری دانشگاه قم) و احمد واعظی (استاد گروه فلسفه‌های مضاف دانشگاه باقرالعلوم (ع)).

نشانی دفتر فصلنامه:

قم: بلوار الغدیر، دانشگاه قم، ساختمان کتابخانه مرکزی، طبقه همکف، پژوهشکده علوم انسانی اسلامی

تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۰۳۳۷۳

قیمت نسخه چاپی: ۴۰۰ هزار تومان

نشانی اینترنتی: phih.qom.ac.ir

پست الکترونیک: phih@qom.ac.ir

- مقالات و مطالب منتشرشده در دوفصلنامه فلسفه علوم انسانی اسلامی، لزوماً بیان دیدگاه‌های فصلنامه نیست.
- این دوفصلنامه در تلخیص و ویرایش مقالات آزاد است.
- نقل مطالب و تصاویر با ذکر مأخذ بلامانع است.

دو فصلنامه
فلسفه علوم انسانی اسلامی

| سال اول | شماره ۱ | شماره پیاپی ۱ | پاییز و زمستان ۱۴۰۴ |

بسمه تعالی

جهت نمایه شدن مجله در پایگاه‌های داخلی و بین‌المللی و ارتقاء در رتبه‌بندی‌ها، از نویسندگان محترم خواهشمندیم با رعایت قوانین و ضوابط مربوطه، ما را در طی این مسیر یاری بفرمایند.

شرایط اولیه پذیرش مقاله

- مقالات ارسالی به نشریه «فلسفه علوم انسانی اسلامی» نباید قبلاً (به طور کامل یا بخشی از آن، به زبان فارسی یا انگلیسی) در جای دیگری ارائه یا منتشر شده و یا هم‌زمان جهت انتشار به نشریات دیگر ارسال شده باشند.

- در صورتی که مجله، حتی بعد از فرایند پذیرش یا انتشار مقاله، متوجه خطا و اشتباه عمدی یا سهوی نویسندگان در رابطه با مورد فوق یا تعارض با هر کدام از وظایف اخلاقی نویسندگان شود، می‌تواند مطابق قوانین اقدام نموده، مقاله را از مجله حذف کرده و حتی دلیل آن را جهت اطلاع‌رسانی جامعه علمی در قالب نامه‌ای در شماره جاری مجله منتشر کند. علاوه بر اینکه دیگر مقاله‌ای از او پذیرش نخواهد کرد.

- مقالات انگلیسی نباید ترجمه مقاله یا بخشی از مقاله‌ای باشد که نویسنده قبلاً به زبان فارسی (یا زبان دیگری) منتشر کرده است.

- نشریه از پذیرش مقالاتی که نویسنده به طور عمد به آثار پژوهشی خود ارجاع داده (خود استادی)، معذور است.

- نشریه از پذیرش مقالاتی که استنادات و منابع مورد استفاده در آن معتبر نبوده یا با وجود منابع معتبر جدید، بیشتر به منابع قدیمی یا دست دوم ارجاع شده باشد، معذور است.

- در صورتی که مقاله ارسالی، همپوشانی قابل قبولی با مقالات منتشر شده نویسنده/نویسندگان، داشته باشد، نویسنده باید حتماً به مقاله قبلی اشاره کرده و دلایل نوآوری اثر جدید را دقیق تشریح کند، در غیر این صورت، مقاله رد خواهد شد.

- نشریه از پذیرش مقالاتی که عیناً فصلی از کتاب منتشر شده نویسنده یا فصلی از پایان‌نامه او باشد، معذور است.

- در صورتی که نویسنده مقاله در حال ارزیابی یا پذیرش شده در مجله داشته باشد که هنوز منتشر نشده است (یا اخیراً منتشر شده است)، نمی‌تواند مقاله جدیدی به مجله ارسال کند، حتی اگر تیم نویسندگان متفاوت باشد.

- نویسندگان گرامی به هیچ وجه دو مقاله را همزمان برای ارزیابی ارسال نفرمایید. در این صورت مجله حق دارد هیچ کدام از مقالات را برای داوری ارسال نکند.
- با توجه به اینکه همه مقالات فارسی ابتدا در سامانه سمیم نور (برای مقالات فارسی) و در etacitnehTi (برای مقالات انگلیسی) مشابهت‌یابی می‌شوند، برای تسریع فرایند داوری بهتر است نویسندگان محترم قبل از ارسال مقاله، از اصالت مقاله خود از طریق این دو سامانه مطمئن شوند.
- لازم است نویسندگان گرامی، در مقالات انگلیسی، اکیداً از ارجاع به منابع ترجمه شده (از انگلیسی یا عربی به فارسی) پرهیز کنند.
- مجله از مقالات میان رشته‌ای که حاوی مساله‌ای نو باشد استقبال می‌کند.
- مقالات دریافت شده ابتدا توسط هیأت تحریریه مورد بررسی قرار خواهند گرفت و در صورتی که مناسب تشخیص داده شوند، برای ارزیابی به دو نفر از داوران صاحب نظر، ارسال خواهد شد.
- نشریه «فلسفه علوم انسانی اسلامی» در پذیرش یا رد و ویرایش علمی و ادبی مقالات، آزاد است.

شرایط مقالات استخراج شده از آثار دیگر

چنانچه مقاله مستخرج از:

- ** پایان نامه (عنوان کامل، استاد راهنما، تاریخ دفاع، دانشگاه محل تحصیل)
  - ** طرح پژوهشی (عنوان کامل طرح، تاریخ اجرا، همکاران طرح، سازمان مربوطه)
- باشد، نویسنده موظف است اطلاعات دقیق اثر وابسته را ذکر کند.

روند ارسال مقاله به نشریه

- نویسندگان باید فقط از طریق بخش ارسال مقاله سامانه نشریه جهت ارسال مقاله اقدام کنند، به مقالات ارسالی از طریق ایمیل یا ارسال نسخه چاپی ترتیب اثر داده نخواهد شد.
- برای ارسال مقاله، نویسنده مسئول باید ابتدا در بخش «ارسال مقاله» اقدام به ثبت نام در سامانه نشریه نماید.
- نویسندگان باید همه مراحل ارزیابی مقاله را صرفاً از طریق صفحه شخصی خود در سامانه مجله دنبال نمایند.
- مجله صرفاً پاسخگوی نویسنده مسئول جهت پیگیری وضعیت مقاله بوده و از دادن پاسخ به سایر نویسندگان همکار معذور است.

- تنها کانال ارتباطی رسمی مجله جهت پاسخ گویی به نویسندگان پست الکترونیکی مجله بوده و کانال ارتباطی دیگری ندارد.

قالب و موضوع مقالات مورد پذیرش

دوفصلنامه فلسفه علوم انسانی اسلامی فقط مقالاتی که حاصل دستاورهای پژوهشی نویسنده و حاوی یافته‌های جدید در موضوعات ذیل است را می پذیرد:

- مبانی و روش شناسی علوم انسانی اسلامی
- رویکردهای رایج به علوم انسانی اسلامی در جهان اسلام
- نقد علوم انسانی متداول
- مدیریت تحول علوم انسانی
- آینده پژوهی علوم انسانی
- نظریه پردازی و نوآوری با رویکرد اسلامی در تولید علوم انسانی اسلامی

*مجله صرفاً مقالات علمی پژوهشی که به روش تحلیلی نگارش شده باشند را پذیرش می کند. از این رو اکیداً از ارسال مقالات مروری صرف، گردآوری، گزارشی و ترجمه خودداری فرمایید.

فایل هایی که نویسنده مسئول باید زمان ثبت نام در سامانه بارگذاری کند:

- فایل اصلی مقاله (بدون مشخصات نویسندگان)
- فایل مشخصات نویسندگان
- فایل تعهدنامه و عدم تعارض

حجم مقاله

تعداد واژگان مقاله: بین ۵۶۰۰ تا ۸۰۰۰ واژه

تعداد کلیدواژه ها: ۵ تا ۱۰ کلیدواژه

تعداد واژگان چکیده فارسی: ۱۵۰ تا ۲۰۰ واژه (چکیده باید شامل هدف، تبیین موضوع، روش، نتایج مهم پژوهش باشد)

تعداد واژگان چکیده مبسوط به زبان انگلیسی: ۱۰۰۰ تا ۱۲۰۰ واژه

نحوه درج مشخصات نویسندگان

تعداد نویسندگان مقالات نباید بیش از سه نفر باشد.

اسامی نویسندگان باید در سامانه به طور دقیق درج شود. از نظر مجله تنها اسامی که در سامانه درج شده است به عنوان نویسنده یا نویسندگان مقاله مورد تایید است. در ضمن، اضافه کردن نام نویسندگان به هیچ وجه بعد از ارسال مقاله و پذیرش، نه در سامانه نه در فایل مشخصات نویسندگان امکان پذیر نخواهد بود و تا قبل از مشخص شدن نتیجه داوری نیز در صورتی که تایید و موافقت همه نویسندگان مقاله ارائه شود، امکان حذف نام برخی از نویسندگان وجود خواهد داشت.

مقالاتی که مستخرج از پایان نامه باشند، دانشجو نویسنده اول و استاد راهنما نویسنده مسئول خواهد بود. درج کد ORCID برای نویسندگان الزامی است. برای دریافت این کد از طریق لینک زیر اقدام کنید:

<https://orcid.org/register>

وابستگی سازمانی نویسندگان باید دقیق و مطابق با الگوهای ذیل درج شود:

*** درج ایمیل دانشگاهی برای دانشجویان و اساتید الزامی است.

• اعضای هیأت علمی

رتبه علمی (استادیار، دانشیار، استاد)، گروه، دانشکده، دانشگاه، شهر، کشور، پست الکترونیکی

• دانشجویان

دانشجوی ...، گروه، دانشکده، دانشگاه، شهر، کشور، پست الکترونیکی

• افراد و محققان آزاد

مقطع تحصیلی، رشته تحصیلی، سازمان محل خدمت، شهر، کشور، پست الکترونیکی

ساختار مقاله

بدنه مقاله باید به ترتیب شامل بخش‌های ذیل باشد:

۱. عنوان

۲. چکیده فارسی (تبیین موضوع/مسئله/سوال، هدف، روش، نتایج)

۳. مقدمه (شامل تعریف مساله، پیشینه تحقیق (فارسی و انگلیسی)، اهمیت و نوآوری پژوهش)

نکته: پیشینه تحقیق در همه مقالات ارسالی الزامی است. حتما باید نوآوری و تفاوت پژوهش ارسالی با

پژوهش‌های پیشین دقیق تبیین شود.

۴. بدنه اصلی (توضیح و تحلیل مباحث)

۵. نتیجه‌گیری
۶. فهرست منابع.

*** روش استناددهی این مجله، روش شیوه‌نامه ایران (راهنمای استناد به منابع اطلاعات فارسی و انگلیسی) بر پایه شیوه‌نامه شیکاگو است. لطفاً براساس این روش، استنادات و منابع را تنظیم کنید. لینک دریافت شیوه‌نامه در سایت مجله موجود است.

** در این الگو استناد به منابع درون متنی است:

(نام خانوادگی نویسنده سال انتشار، شماره صفحه)

مثال: (اکبری ۱۳۹۵، ۴۳)

در صورتی که از چند صفحه پیاپی استفاده شده باشد، به صورت مثلاً: ۲۳-۲۵ درج خواهد شد.

مثال: (مطهری ۱۳۷۱، ج. ۱۳: ۲۳-۲۵)

* از اشاره مستقیم / غیر مستقیم به نام نویسنده / نویسندگان مقاله در متن یا پاورقی خودداری شود.

* اسامی خاص و اصطلاحات لاتین و ارجاعات توضیحی در پانویس ذکر شود.

* از نقل قول‌های مستقیم و طولانی پرهیز شود (لازم است حتماً در مقاله مشخص باشد کدام بخش

از متن، نقل قول مستقیم است).

* نقل قول‌های مستقیم حداکثر تا ۴۰ کلمه در درون علامت نقل قول " " و بیش از آن به صورت

تورفتگی نوشته شود.

** در فهرست منابع:

مقالات:

نام خانوادگی، نام (در ارجاعات انگلیسی نام کامل ذکر شود). سال انتشار. «عنوان مقاله داخل

گیومه». نام مجله (ایتالیک). سال (شماره): صفحات.

مثال:

آیت‌اللهی، حمیدرضا. ۱۴۰۱. «امکانات جدید برون‌گرایی معرفت‌شناختی برای فلسفه دین و مواجهه

با چالش تنوع ادیان». پژوهش‌های فلسفی کلامی (ایتالیک) ۲۴(۹۲): ۵۳-۷۲.

<https://doi.org/10.22091/jptr.2022.7873.2681>

Legenhausen, Mohammad. 2019. "Religious Epistemology and Dialectic." *Journal of Philosophical Theological Research (Italic)* 21: 4358-. [https://doi.org/ 10.22091/PFK.2019.4085.2065](https://doi.org/10.22091/PFK.2019.4085.2065)

* در فهرست منابع، درج شناسه DOI برای مقالاتی که دارای این کد هستند، الزامی است.

کتاب:

نام خانوادگی، نام. سال انتشار. عنوان کتاب (ایتالیک). شهر انتشارات: نام انتشارات.

مثال:

جوادی آملی، عبدالله. ۱۳۸۶. *رحیق مختوم* (ایتالیک). قم: اسراء.

Murphy, Nancey and Warren S. Brown. ۲۰۰۷. *Did my neurons make me do it? Philosophical and neuro-biological perspectives on moral responsibility and free will.* Oxford: Oxford University Press.

فهرست مطالب

- ۱۳ هم‌افزایی نظریه ارواح معانی، مقاصد شریعت و هرمنوتیک در تحول علوم انسانی
مهدی شوشتری
- ۵۱ حکمرانی مطلوب اسلامی از منظر فلسفه سیاسی
خواجه نصیرالدین طوسی (با تمرکز بر کتاب اخلاق ناصری)
سید جواد میرخلیلی
- ۷۵ الگوهای استخراج علوم انسانی قرآن‌بنیان
علی اکبر زهره‌کاشانی
- ۱۰۳ مرجعیت علمی ایران در زمینه علوم انسانی اسلامی؛ چرا و چگونه؟
سید محمد تقی موحد ابطحی
- ۱۳۵ تحلیل بنیادی معماری اسلامی براساس سه نظریه در نسبت دین و فرهنگ
علیرضا پیروزمند، مهدی یوسفی پارسا
- ۱۶۵ روش اجتهادی در فهم متن و تولید نظریه علوم انسانی اسلامی
با تأکید بر دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای
مهدی گرامی‌پور
- ۱۹۷ نقش مدیریت اطلاعات در تحول علوم انسانی
علی میرعرب
- ۲۱۹ صورت‌بندی چهار اصل انسان‌شناختی مستفاد از حکمت متعالیه ملاصدرا
در سطح فلسفه علوم انسانی اسلامی
حمیدرضا عرفانی‌فر
- ۲۵۱ دلالت‌های مبانی انسان‌شناختی و حیانی در نظارت اجتماعی
صادق گلستانی
- ۲۸۱ بازخوانی رابطه دین و تمدن در نگاه شهید مطهری براساس نگرش مالک‌بن‌نبی و تویین‌بی
زینب شکیبی، سمیرا بخشی‌پور نیلاش
- ۲۹۹ جایگاه اصل «حکومت»، در تعریف و روش‌شناسی علوم انسانی اسلامی
محسن ابراهیمی
- ۳۲۵ الگوی روش‌شناختی حجیت در فهم متن و حیانی:
تأملی در نسبت اصول فقه با هرمنوتیک گادامر
مهدی عزیزی

نقش مدیریت اطلاعات در تحول علوم انسانی

علی میرعرب*

استادیار، گروه اشاعه اطلاعات و تبادل دانش، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، قم، ایران.

alimirarab@isca.ac.ir

چکیده

در گذشته، دسترسی به منابع اطلاعاتی و دانش علمی در علوم انسانی، از طریق کتابخانه‌ها و مجموعه‌های چاپی انجام می‌شد. با ظهور اینترنت و فناوری‌های اطلاعاتی، امکان دسترسی سریع و آسان به اطلاعات علمی و منابع مختلف فراهم شد. همچنین، ابزارها و سرویس‌های مدیریت اطلاعات مانند مدیریت مراجع و نرم‌افزارهای مدیریت مقالات به وجود آمدند که کمک می‌کنند تا دسترسی آسان‌تر شود و فرایند تولید علمی بهبود یابد.

علوم انسانی، با مدیریت اطلاعات، تحولات قابل توجهی را تجربه کرده است. علوم انسانی، به‌عنوان حوزه‌ای از دانش که به مطالعه انسان و جوامع انسانی می‌پردازد، نقشی اساسی در توسعه و پیشرفت جامعه ایفا می‌کند. در جوامع اسلامی نیز، علوم انسانی اهمیت ویژه‌ای دارد و می‌تواند در تحقق اهداف و آرمان‌های اسلامی نقشی مهم ایفا کند. تحول در علوم انسانی، به‌معنای تغییر و دگرگونی در ماهیت، محتوا و روش‌های این علوم است. این تحول، باید با توجه به نیازهای جامعه و ارزش‌های اسلامی صورت گیرد.

این مقاله به بررسی تأثیر فناوری‌های اطلاعاتی در عملکرد پژوهشگران و افراد متخصص در علوم انسانی، نقش مدیریت داده‌ها و اطلاعات در فرایند تحقیق و تغییرات در روش‌ها و رویکردهای تحقیقاتی در این حوزه می‌پردازد. همچنین، اثرات این تحولات بر بهره‌برداری از دانش و پیشرفت علمی در علوم انسانی و تحقق علوم انسانی-اسلامی مورد بررسی قرار می‌گیرد. **واژگان کلیدی:** مدیریت اطلاعات، تحول در علوم انسانی، روش‌های مدیریت اطلاعات، فناوری اطلاعات.

مقدمه

مدیریت اطلاعات به معنای جمع‌آوری، سازماندهی، نگهداری و بهره‌برداری از اطلاعات است. در علوم انسانی، این نقش برای تحقیقات و مطالعات مورد استفاده قرار می‌گیرد. اولین گام در تحول علوم انسانی، جمع‌آوری و انتخاب اطلاعات مناسب است. این اطلاعات می‌تواند شامل منابع کتابخانه‌ای، مقالات علمی، حدیث‌ها، قرآن و سایر منابع مربوط به علوم انسانی باشد. مدیریت اطلاعات در این مرحله به کمک دسته‌بندی و سازماندهی اطلاعات، کمک می‌کند تا منابع مورد نیاز به‌طور سریع و کارآمد قابل دسترسی باشند.

سپس، اطلاعات به‌دست آمده مورد تحلیل و ارزیابی قرار گیرند. مدیریت اطلاعات با فراهم آوردن ابزارها و روش‌های لازم، کمک می‌کند تا تحلیل‌ها و تفسیرهای علمی مورد نیاز انجام شود. این فرآیند به توسعه دانش علمی و تفکر نوین در حوزه علوم انسانی کمک می‌کند. در ادامه، مدیریت اطلاعات در فرآیند انتشار نتایج تحقیقات و مطالعات نقش مهمی دارد. این شامل نگارش مقالات علمی، کتاب‌های درسی، پایان‌نامه‌ها و سایر اثرات علمی است. مدیریت اطلاعات در این مرحله به نحوه سازماندهی و نگهداری اطلاعات کمک می‌کند تا نتایج تحقیقات به‌طور کامل و دقیق منتشر شوند و برای دیگران قابل دسترسی باشند.

بنابراین، مدیریت اطلاعات و سازماندهی اطلاعات در تحول علوم انسانی نقش بسیار مهمی دارد. این نقش شامل جمع‌آوری، سازماندهی، نگهداری و بهره‌برداری از اطلاعات، تحلیل و ارزیابی اطلاعات و انتشار نتایج تحقیقات است. با کمک مدیریت اطلاعات، دسترسی به منابع علمی و توسعه دانش در حوزه علوم انسانی بهبود می‌یابد. در مجموع، می‌توان گفت که مدیریت اطلاعات نقشی اساسی در تحول علوم انسانی و تحقق علوم

انسانی-اسلامی دارد. این نقش شامل جمع آوری، سازماندهی، نگهداری و بهره‌برداری از اطلاعات، تحلیل و ارزیابی اطلاعات و انتشار نتایج تحقیقات است. با کمک مدیریت اطلاعات، دسترسی به منابع علمی و توسعه دانش در حوزه علوم انسانی بهبود می‌یابد و به‌طور مؤثرتری در حل مسائل جامعه و تحقق اهداف و آرمان‌های اسلامی مورد استفاده قرار گیرد.

در این مقاله، به بررسی این تغییرات و تأثیرات آن‌ها بر روش‌ها و رویکردهای تحقیقاتی در علوم انسانی و در نتیجه آن تحقق علوم انسانی-اسلامی می‌پردازیم. از جمله موضوعاتی که در این مقاله مورد بررسی قرار می‌گیرند، می‌توان به روش‌های جدید جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات، تحلیل داده‌های بزرگ، استفاده از روش‌های هوش مصنوعی و یادگیری ماشین، تجزیه و تحلیل شبکه‌های اجتماعی اشاره کرد. همچنین، در این مقاله به بررسی چالش‌هایی که با توسعه فناوری‌های جدید در علوم انسانی-اسلامی همراه است، پرداخته خواهد شد و راهکارهایی برای مواجهه با این چالش‌ها ارائه خواهد شد.

پیشینه تحقیق

از دیدگاه علوم انسانی اسلامی، علم به معنای وسیع عبارت است از مطالعاتی که بر پایه متون اسلامی بنا نهاده شده‌اند و به تحلیل موضوعاتی هم‌ریشه با این متون می‌پردازند. به‌عنوان مثال، یک اقتصاددان در حوزه اقتصاد اسلامی ممکن است مفاهیمی چون خمس و زکات را مورد بررسی علمی قرار دهد، و به همین ترتیب، یک روان‌شناس اسلامی می‌تواند مفاهیمی مانند نفس، تقوا و شجاعت را از دیدگاه روان‌شناسی تحلیل کند (باقری ۱۳۸۲، ۱۰؛ گلشنی ۱۴۰۲، ۵).

تعریف علوم انسانی اسلامی از این جهت مشخص می‌شود که نه تنها موضوعات مورد

مطالعه، بلکه چهارچوب نظری و تئوریک نیز ناظر به مبانی اسلامی است. در این سیاق، روان‌شناسی اسلامی به معنای رویکردی است که در تحلیل‌ها، بررسی‌ها، پیش‌بینی‌ها و دستورالعمل‌های خود به مبانی معرفت‌شناختی، هستی‌شناختی، الهیاتی، انسان‌شناختی و ارزش‌شناختی اسلامی مستند است (بستان ۱۳۹۱، ۱۱). جامعه‌شناسی اسلامی و سایر علوم انسانی نیز در همین راستا تعریف شده و تحت این تعریف قرار می‌گیرند.

در تأکید بر اهمیت منابع دینی، علی‌پور و حسنی (۱۳۹۰)، اشاره دارند که اجتهاد دینی به معنای کوشش علمی براساس منابع معتبر دینی و با استفاده از ابزار و عناصر لازم برای فهم و استخراج آموزه‌های دینی است. این دانش‌ها و ابزارهای علمی شامل شناخت دانش‌های ادبیات عربی، منطق، علم اصول و علم رجال می‌شود.

بنابراین، علوم انسانی اسلامی یک ساختار منسجم به شکل یک منظومه معرفتی دارند که هم در سطح تجربی و هم در سطح فراتجربی وابسته به دین بوده و در فرایند ساخت، فرضیه‌ها و نظریه‌ها، متکی بر مبانی دینی است و در مرحله داوری از روش تجربی پیروی می‌کند (بستان ۱۳۹۱، ۱۲ و ۱۳). این علوم با اینکه از دیدگاه‌های تجربی و عقلی به واقعیت‌ها نزدیک می‌شوند، اما در همان زمان براساس روش‌های معتبر و حیانی نیز مطالعه و تحلیل می‌شوند.

تحولات جدید در فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطات، به‌ویژه با ظهور اینترنت و فناوری‌های مرتبط، منجر به تغییرات عمده‌ای در روش‌ها و رویکردهای تحقیقاتی در علوم انسانی شده است. این تحولات، به پژوهشگران و افراد متخصص در این حوزه، فرصت‌های بیشتری برای کشف دانش، تبادل اطلاعات و تولید تحقیقات نوآورانه ارائه می‌دهند. یکی از عوامل کلیدی در این تحولات، مدیریت داده‌ها و اطلاعات است. با حجم عظیم اطلاعات موجود در دسترس و نیاز به سازماندهی و استفاده بهینه از آن‌ها، مدیریت داده‌ها و اطلاعات

تبدیل به چالشی حیاتی برای پژوهشگران و افراد متخصص در علوم انسانی شده است. ابزارها و تکنیک‌های مدیریت داده و اطلاعات، امکان جست‌وجوی سریع، استخراج داده‌ها، تحلیل و تفسیر آن‌ها را فراهم می‌کنند و به پژوهشگران این امکان را می‌دهند تا به نتایج دقیق‌تر و قابل اعتمادتری دست یابند.

همچنین، فناوری‌های ارتباطی مانند اینترنت، ارتباطات موبایل و وسایل هوشمند، امکاناتی را برای تعامل و همکاری بین پژوهشگران و افراد متخصص در علوم انسانی فراهم می‌کنند. با استفاده از این ابزارها، محققان می‌توانند به راحتی اطلاعات و دانش خود را به اشتراک بگذارند، در پروژه‌های مشترک همکاری کنند و با استفاده از دیدگاه‌ها و تجارب متنوع، به نتایج بهتری دست یابند.

بهربرداری از این تحولات و استفاده بهینه از فناوری‌های اطلاعاتی و مدیریت داده‌ها و اطلاعات، به پژوهشگران و افراد متخصص در علوم انسانی امکان می‌دهد تا به شکلی پویا و پیشرفته‌تر در تحقیقات خود عمل کنند. با بهره‌گیری از این امکانات، می‌توانند به منابع علمی دسترسی نامحدودی داشته باشند، ارتباطات بیشتری برقرار کنند و برای تحلیل داده‌ها و اطلاعات خود از روش‌های پیشرفته‌تری استفاده کنند. در نتیجه، تحقیقات در علوم انسانی با توجه به این تغییرات، بهبود یافته و به روش‌هایی مبتنی بر داده و اطلاعات تمرکز می‌کنند که این امر منجر به تولید دانش بیشتر، ارتقای کیفیت تحقیقات و توسعه رویکردهای نوین در این حوزه می‌شود.

مقاله «نقش سازمان‌دهی اطلاعات در تحقق تمدن اسلامی» (علی‌خانی و شیخ‌العراقین‌زاده ۱۳۹۸) بر اهمیت سازمان‌دهی اطلاعات در توسعه علمی و پیشرفت جامعه تأکید دارد. نویسندگان با بررسی تحولات نوین در سازمان‌دهی اطلاعات، ضرورت توجه به نیازهای فرهنگی و اطلاعاتی جامعه ایرانی-اسلامی را مورد تأکید قرار می‌دهند. آن‌ها معتقدند

که یک سازمان‌دهی اطلاعاتی مؤثر، باید تحولات جامعه را به سمت تمدن اسلامی هدایت کند، نظام اطلاعاتی جامعی ایجاد نماید که تمامی ابعاد اطلاعات را پوشش دهد و با پویایی جامعه همگام باشد. پیشنهاد می‌شود که سازمان‌دهی اطلاعات بر پایه تأثیرگذاری و منزلت اطلاعات در کلیت جامعه صورت پذیرد تا هر اطلاع در هرم اطلاعاتی جامعه جایگاه مناسب خود را یابد. این رویکرد می‌تواند به پیشبرد اهداف تمدن اسلامی و تحول جامعه کمک شایانی نموده و نقش کلیدی در توسعه و پیشرفت علمی ایفا کند.

در مقاله‌ای با عنوان «مدیریت اطلاعات و علم‌سنجی: پیش‌نیاز تمدن‌سازی نوین اسلامی» نوشته سادات فخر (۱۳۹۸)، ادعا شده است که با طلوع عصر دیجیتال و تحولات فناوری اطلاعات، شیوه‌های نوین مدیریتی و تکنیک‌های داده‌کاوی به ابزارهای سنتی اضافه شده و این امر موجب تغییر در معیارهای مدیریت دانش شده است. در این مقاله تأکید بر این است که در جوامع اسلامی، از آنجاکه هدف اصلی تمدن‌سازی نوین اسلامی است، لازم است که نه تنها داده‌ها و اطلاعات به‌دقت سازماندهی و طبقه‌بندی شوند، بلکه همچنین یک نیازسنجی پژوهشی دقیق و یک علم‌سنجی منظم صورت گیرد تا بتوان زیرساخت‌های لازم برای تحقق چنین تمدنی را بنیان‌گذاری نمود. این مقاله همچنین بر اهمیت داده‌کاوی و پایش اطلاعات تأکید دارد تا بتوان عملیاتی چندبعدی از ایجاد، تثبیت، تداوم و توسعه تمدن نوین اسلامی را تضمین نمود. پرسش محوری این پژوهش این است که برای تحقق تمدن‌سازی نوین اسلامی، در زمینه سیستماتیک طبقه‌بندی علوم و سلسله‌مراتب‌بندی منابع علمی، چه اقداماتی باید صورت گیرد؟ تحقیق از روش کتابخانه‌ای بهره می‌برد و بر نظریه‌های مدیریت اطلاعات و دانش‌شناسی استوار است. نتیجه‌گیری مطرح در این پژوهش بر لزوم به‌کارگیری مجموعه‌ای از ابزارهای سازماندهی اطلاعات، داده‌کاوی و علم‌سنجی تأکید دارد تا از این طریق بتوان وضعیت موجود را شناسایی نموده و

با نیازسنجی پژوهشی، به‌عنوان یک راهنمای علمی برای ساختار و پیشرفت تمدن اسلامی عمل کرد.

مقاله شیخ خیرالدین و محمد با عنوان «نقش فناوری اطلاعات در جامعه مسلمان در عصر جهانی شدن و دیجیتالیزاسیون» (Sheikh Khairudin & Mohammad 2021) تأثیر فناوری اطلاعات بر جامعه مسلمان در عصر جهانی شدن و اسلامی شدن را مورد تحلیل قرار می‌دهد. توانایی فناوری اطلاعات در تجارت و اجتماع به‌عنوان یک منبع اطلاعات و استفاده از فناوری‌های پیشرفته، توانایی جامعه مسلمان را در دسترسی به منابع اطلاعاتی و استفاده از فناوری‌های پیشرفته تحت‌تأثیر قرار می‌دهد. این مقاله به بررسی منابع اسلامی در قالب دیجیتال و نقش آن‌ها در گسترش اسلام در سراسر جهان می‌پردازد. نویسندگان اظهار می‌کنند مطالعات قبلی در زمینه فناوری اطلاعات و اسلام، تأثیر فناوری اطلاعات بر رفتار و زندگی افراد و تحقیقات مرتبط با جامعه مسلمان در دوره جهانی شدن و اسلام‌گرایی نیز بررسی شده است. با این حال، این مقاله به‌طور خاص بر روی جامعه مسلمان در دوران جهانی شدن و اسلام‌گرایی تمرکز دارد. نتایج تحقیقات نشان می‌دهد که فناوری اطلاعات به‌عنوان محرک اصلی برای تحول جامعه مسلمان در سطح جهانی عمل کرده است. مقاله به توزیع و دسترسی آسان به منابع اسلامی، از جمله ترجمه قرآن، تجوید، حدیث و تفسیر، به‌صورت کتاب، صوت و ویدیو از طریق محتوای دیجیتال یا از طریق چت‌روم‌ها و انجمن‌های تعاملی، توجه می‌کند. همچنین، مقاله به نقش ادبیات اسلامی که به‌صورت جهانی قابل دسترسی است و در گسترش اسلام در سراسر جهان نقش مهمی دارد، می‌پردازد.

آدامو و مهدی (Adamu & Mahdi 2023)، به بررسی تعریف فناوری اطلاعات و تأثیر آن بر جامعه مسلمان می‌پردازند. از طریق روش تحقیق نظرسنجی، نویسندگان به بررسی این موضوع می‌پردازند که چگونه فناوری اطلاعات به‌عنوان محوری برای تحول جامعه مسلمان

مدرن در سراسر جهان تبدیل شده است. جهان مسلمان نیز، مانند بقیه جهان، در تحول و استفاده از فناوری اطلاعات برای دستیابی به منابع اسلامی شرکت می‌کند. منابعی نظیر ترجمه قرآن، تجوید، حدیث و تفسیر که به صورت کلمه، صوت و تصویر از طریق محتوای دیجیتال یا از طریق چت‌روم‌ها و فروم‌های تعاملی در دسترس قرار می‌گیرد. در این مقاله آمده است که فناوری اطلاعات نه تنها امکان دسترسی به ادبیات اسلامی در سطح جهانی را فراهم می‌کند، بلکه نقش اساسی در گسترش اسلام در سراسر جهان و برطرف کردن ابهامات غیرمسلمانان دارد. در پایان، مقاله توصیه‌های سیاستی توسط دولت و سازمان‌های غیردولتی برای ترویج استفاده از فناوری اطلاعات در جهان مسلمان را برای تأثیر قابل قبول در جامعه به‌طورکلی مطرح می‌کند.

مقاله سارا کوزلو (Saraçoğlu 2022) درباره توسعه‌های اخیر در حوزه علوم انسانی دیجیتال و تأثیر آن بر علوم اسلامی است. در ابتدا، تاریخچه و ادبیات حوزه علوم انسانی دیجیتال و مطالعات مختلف در این زمینه مورد بررسی قرار می‌گیرد. مطالعات و پروژه‌های مرتبط با علوم اسلامی مورد بررسی قرار نگرفته‌اند و هنوز چهارچوبی برای علاقه‌مندان و پژوهشگران در این زمینه ایجاد نشده است. هدف این مقاله، ارائه یک چهارچوب برای پژوهشگران علاقه‌مند به روش‌های علوم انسانی دیجیتال در حوزه علوم دینی و ارائه نمونه‌هایی از پروژه‌های مرتبط با این حوزه است. در این راستا، ابتدا امکانات دیجیتال مورد استفاده در حوزه علوم اسلامی در چهارچوب پایگاه‌های داده و نرم‌افزارها مورد بررسی قرار می‌گیرد، سپس فرآیندهای کاری علوم انسانی دیجیتال در زمینه به‌دست آوردن داده، پاکسازی داده، تحلیل و تجسم داده‌ها به‌عنوان بخشی از علوم اسلامی بررسی می‌شود. در پایان، روش‌های تحقیق جدید علوم انسانی دیجیتال و تأثیر آن بر آینده علوم اسلامی در بخش‌های مرتبط ارزیابی می‌شود.

نتیجه‌گیری کلی از این مجموعه مقالات حاکی از آن است که مدیریت اثربخش اطلاعات در عصر دیجیتال نقش بنیادینی در هدایت و تسهیل تحولات علوم انسانی ایفا می‌کند. سازماندهی دقیق اطلاعات براساس نیازهای فرهنگی و جهان‌بینی اسلامی، ضمن تسهیل دسترسی به منابع، زمینه‌ساز پویایی و تعالی علوم انسانی خواهد بود. ترکیب هوشمندانه مفاهیم سنتی و مدرن، امکان تفسیرهای نوینی از متون دینی را فراهم می‌سازد. علاوه بر این، به‌کارگیری ابزارهایی مانند داده‌کاوی و علم‌سنجی و نظارت بر تکامل دانش در حوزه‌های مختلف، به شناسایی فرصت‌ها و چالش‌ها و برنامه‌ریزی راهبردی جهت تحقق و توسعه تمدن نوین اسلامی کمک شایانی خواهد نمود. گسترش روزافزون ظرفیت‌های دیجیتال و الکترونیک در تسهیل دسترسی به منابع دینی، نظیر نسخه‌های الکترونیک قرآن و احادیث و تفاسیر، و نیز امکان بحث و تبادل نظر در فضای مجازی، زمینه‌ساز گسترش و تعمیق آگاهی‌های دینی در سطح وسیع‌تری خواهد بود. در مجموع، مدیریت صحیح جریان اطلاعات و داده‌ها، با اتکا بر ظرفیت‌های نوین فناوریانه، نقطه عطفی در هدایت تحولات علوم انسانی به سوی کسب جایگاهی شایسته‌تر در تعامل با دنیای مدرن و پیشبرد اهداف تمدن‌سازی نوین اسلامی به‌شمار می‌رود.

روش تحقیق

این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر شیوه گردآوری اطلاعات به‌صورت کتابخانه‌ای است. به این معنا که هدف آن شناسایی و توصیف تحولات رخ‌داده در علوم انسانی با مدیریت اطلاعات است و با روش کتابخانه‌ای به بررسی و جمع‌آوری اطلاعات در این زمینه می‌پردازد.

در مرحله اول، برای جمع‌آوری داده‌ها، از منابع متنوع استفاده شده است. این منابع

شامل مقالات علمی، کتب، پایان‌نامه‌ها و سایر منابع مرتبط با زمینه مورد بررسی است. برای گرآوری داده‌ها، از روش تحقیق کتابخانه‌ای استفاده شده است و اطلاعات مورد نیاز از منابع قابل اعتماد و معتبر استخراج شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از روش تحلیل محتوا استفاده شده است. این روش به ما امکان می‌دهد تا اطلاعات را به دسته‌بندی‌های مختلف تقسیم کنیم و الگوها، موضوعات و مفاهیم اصلی را در داده‌ها شناسایی کنیم. در مرحله بعدی، با تحلیل و تفسیر نتایج، تحولاتی که در علوم انسانی با مدیریت اطلاعات رخ داده است، شناسایی شده‌اند. این شناسایی‌ها با استفاده از داده‌های جمع‌آوری شده و تحلیل‌های انجام‌شده صورت گرفته است. در نهایت، نتایج به‌دست‌آمده در قالب گزارش و تحلیل مورد بررسی قرار گرفته‌اند و تفسیر آن‌ها به‌صورت دقیق و دلیل‌مند ارائه شده است.

بحث و بررسی

در بحث اصلی این مقاله، تأثیر فناوری‌های اطلاعاتی در علوم انسانی با مدیریت اطلاعات مورد بررسی قرار می‌گیرد. از روش‌های جدید جست‌وجو و استخراج اطلاعات، تا ابزارها و سرویس‌های مدیریت مراجع و داده‌ها، تأثیرات متعددی در فرایند تحقیق و تولید دانش در علوم انسانی دارند. همچنین، تغییراتی در رویکردها و روش‌های تحقیقاتی نیز اتفاق افتاده است، مانند استفاده از داده‌کاوی و تحلیل داده‌ها در این حوزه.

به‌طورکلی، مدیریت اطلاعات در تحول علوم انسانی نقش بسیار مهمی را ایفا می‌کند و به محققان کمک می‌کند تا اطلاعات را جمع‌آوری، سازماندهی، تجزیه و تحلیل کنند و در نهایت دسترسی آسان‌تر و بهتری به دانش و نتایج تحقیقات حاصل کنند.

تحولاتی که در در علوم انسانی با مدیریت اطلاعات رخ داده است به‌صورت زیر قابل

بیان است:

دسترسی به منابع: یکی از تغییرات مهم در علوم انسانی با مدیریت اطلاعات، دسترسی آسان‌تر به منابع علمی است. پایگاه‌های داده علمی، کتابخانه‌های دیجیتال و منابع آنلاین، محققان را قادر می‌سازند به مقالات، کتب، گزارش‌ها، نشریات و سایر منابع علمی دسترسی پیدا کنند. این منابع می‌توانند شامل مقالات علمی، کتب، گزارش‌ها، داده‌ها و منابع دیگر باشند. با دسترسی آسان و گسترده به این منابع، پژوهشگران قادر خواهند بود تا به مطالعات پیشین، نتایج تحقیقات قبلی و دانش موجود دسترسی پیدا کنند و از آن‌ها برای تحقیقات خود بهره‌برداری کنند. این دسترسی آسان به منابع، زمان و هزینه تحقیقات را کاهش می‌دهد و محققان را قادر می‌سازد به روزرسانی‌ها و پیشرفت‌های جدید را به سرعت دنبال کنند. ابزارهایی مانند پایگاه‌های داده، کتابخانه‌های دیجیتال، وبسایت‌های آموزشی و سیستم‌های مدیریت محتوا، امکان دسترسی به اطلاعات و منابع آموزشی را برای عموم جامعه فراهم می‌کنند.

تجمیع و سازماندهی اطلاعات: مدیریت اطلاعات در علوم انسانی به محققان کمک می‌کند تا اطلاعات موجود را تجمیع و سازماندهی کنند. با استفاده از ابزارها و روش‌های مدیریت اطلاعات، محققان می‌توانند اطلاعات را به صورت سازمان‌یافته و قابل جست‌وجو سازماندهی کنند، ارتباطات پنهان بین داده‌ها را شناسایی کنند و الگوها و تحولات موجود را درک کنند. این امر باعث بهبود تحلیل‌ها، تفسیرات و نتایج تحقیقات در علوم انسانی می‌شود. همچنین، ابزارها و فناوری‌های مرتبط با مدیریت اطلاعات، امکان تجزیه و تحلیل داده‌های بزرگ را فراهم می‌کنند و در استخراج الگوها و روابط مخفی در داده‌ها به کار می‌روند.

همکاری و تعامل: مدیریت اطلاعات در علوم انسانی به همکاری و تعامل بین محققان و اعضای جامعه علمی کمک می‌کند. با فراهم کردن ابزارها و سیستم‌های مشارکتی، پژوهشگران

می‌توانند به راحتی اطلاعات، نتایج تحقیقات و دانش خود را با همکاران و دیگران به اشتراک بگذارند. این تعاملات می‌توانند به تبادل ایده‌ها، بحث‌های علمی، تشکیل تیم‌های چندرشته‌ای و همکاری در پروژه‌های مشترک منجر شوند. همچنین، امکان ارتباط با اعضای جامعه علمی بین‌المللی نیز با مدیریت اطلاعات ترویج می‌یابد. مدیریت اطلاعات در علوم انسانی امکان اشتراک‌گذاری دانش و همکاری بین پژوهشگران را تسهیل می‌کند. با استفاده از سامانه‌های همکاری آنلاین، شبکه‌های اجتماعی و سیستم‌های مدیریت محتوا، محققان می‌توانند نتایج تحقیقات، مقالات علمی و دانش خود را با دیگران به اشتراک بگذارند. این کاربرد از یک سو، امکان دسترسی آسان‌تر به منابع و اطلاعات علمی را فراهم می‌کند و از سوی دیگر، فرصت‌های همکاری و تعامل بین پژوهشگران را افزایش می‌دهد.

مدیریت اطلاعات، همکاری و تحقیقات بین‌رشته‌ای در حوزه علوم انسانی را تسهیل کرده است. محققان می‌توانند به‌طور آسان به اطلاعات دسترسی پیدا کنند، آن‌ها را به اشتراک بگذارند و در پروژه‌ها همکاری کنند و از دیدگاه‌های متنوع استفاده کنند. این موضوع منجر به ظهور رویکردهای بین‌رشته‌ای جدید و یکپارچه‌سازی چندین رشته در تحقیقات علوم انسانی شده است. این نوع همکاری منجر به بهبود کیفیت و تنوع تحقیقات، ارتقای نتایج و تولید دانش جدید در حوزه‌های مختلف می‌شود.

حفظ و نگهداری اطلاعات: مدیریت اطلاعات در علوم انسانی به حفظ و نگهداری اطلاعات بسیار مهم است. این امر شامل استفاده از سیستم‌های مدیریت پایگاه‌های داده، فضای نگهداری داده‌ها، نگهداری مستندات و آرشیوها، ایجاد نسخه پشتیبان از اطلاعات و امنیت داده‌ها است. با حفظ و نگهداری مناسب اطلاعات، امکان دسترسی به آن‌ها در آینده، تحقیقات تکرارپذیر، ارجاع به منابع و تحلیل‌های دقیق‌تر فراهم می‌شود. با زیاد شدن حجم اطلاعات و داده‌ها در علوم انسانی، مدیریت اطلاعات نقش مهمی در تضمین امنیت

و حفظ حریم خصوصی اطلاعات دارد. با استفاده از روش‌ها و فناوری‌های مدیریت اطلاعات، محققان می‌توانند اطلاعات حساس را محافظت و دسترسی به آن‌ها را محدود کنند. همچنین، استفاده از سیستم‌های رمزنگاری و کنترل دسترسی می‌تواند امنیت اطلاعات را تضمین کند.

نوآوری و پیشرفت: مدیریت اطلاعات در علوم انسانی می‌تواند نوآوری و پیشرفت را ترویج دهد. با دسترسی به اطلاعات و داده‌های موجود، پژوهشگران می‌توانند بهترین روش‌ها و راهکارها را شناخته و توسعه دهند. همچنین، با استفاده از ابزارها و فناوری‌های نوین در مدیریت اطلاعات، می‌توان روش‌های بهتری برای جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل اطلاعات را ارائه کرد و به پیشرفت در زمینه‌های مختلف علوم انسانی کمک کرد. با مدیریت اطلاعات، پژوهش‌های علوم انسانی با کیفیت بالاتری انجام می‌شوند. محققان می‌توانند بهترین منابع را برای تحقیقات خود پیدا کنند، مقالات و کتب مرجع را به‌طور سازمان‌یافته استنتاج کنند و روش‌های پژوهشی مؤثرتری را به‌کار ببرند. این امکانات باعث بهبود دقت و صحت تحقیقات، ارتقای استدلال‌ها و تحلیل‌ها، و ارائه نتایج قابل اعتمادتر می‌شود.

انتشار نتایج تحقیقات: مدیریت اطلاعات به محققان امکان می‌دهد نتایج تحقیقات خود را به صورت مؤثرتری منتشر کنند. با استفاده از ابزارها و سیستم‌های مدیریت مراجع، محققان می‌توانند مقالات خود را به‌صورت سازمان‌یافته و قابل دسترس برای سایرین منتشر کنند. این امکانات شامل نشریات علمی، کنفرانس‌ها، وبلاگ‌ها و سایر سکوه‌های برخط است. همچنین، ابزارهای سنجش تأثیر نیز وجود دارد که به محققان کمک می‌کند تأثیر و ارجاعات مقالات خود را اندازه‌گیری کنند. این امکانات باعث افزایش دیده شدن نتایج تحقیقات، ارتقای ارتباط با جامعه علمی و پژوهشی، و ایجاد تأثیر بیشتر در زمینه‌های مورد تحقیق می‌شود.

فناوری‌ها در علوم انسانی و مدیریت اطلاعات نقش بسیار مهمی در تحول و پیشرفت داشته‌اند. در زیر، به برخی از فناوری‌های کلیدی که در این حوزه مورد استفاده قرار می‌گیرند، اشاره می‌کنیم:

اینترنت و فناوری ارتباطات: اینترنت و فناوری‌های ارتباطات مانند تلفن همراه، ایمیل، و شبکه‌های اجتماعی این امکان را فراهم کرده‌اند که انسان‌ها به راحتی با یکدیگر در ارتباط باشند و اطلاعات را به اشتراک بگذارند. این فناوری‌ها در تحقیقات میدانی، جمع‌سپاری داده‌ها، و مشارکت اجتماعی در پروژه‌های علمی مورد استفاده قرار می‌گیرند.

تحلیل داده‌ها و هوش مصنوعی: با پیشرفت فناوری تحلیل داده‌ها و هوش مصنوعی، می‌توان حجم بزرگی از داده‌ها را در علوم انسانی و مدیریت اطلاعات تحلیل کرده و الگوها، روابط و تصمیم‌گیری‌های هوشمند را استخراج کرد. این روش‌ها می‌توانند در تحلیل متون، پیش‌بینی رفتارها، توصیه‌های شخصی‌سازی شده و بهبود فرآیندهای تصمیم‌گیری مورد استفاده قرار بگیرند.

رباتیک و واقعیت افزوده: استفاده از رباتیک و واقعیت افزوده در علوم انسانی و مدیریت اطلاعات به دستیابی به تجربه‌های بصری و تعاملی پویا کمک می‌کند. از جمله مثال‌های استفاده از این فناوری‌ها می‌توان به واقعیت افزوده در آموزش، ربات‌های اجتماعی برای تعامل با انسان‌ها و بهبود فرآیندهای کسب‌وکار اشاره کرد.

پایگاه داده‌ها و سیستم‌های اطلاعاتی: ساختارهای پایگاه داده و سیستم‌های اطلاعاتی برای مدیریت و سازماندهی داده‌ها و اطلاعات در علوم انسانی بسیار حیاتی هستند. این سیستم‌ها به محققان و مدیران اطلاعات کمک می‌کنند تا به راحتی به داده‌ها دسترسی داشته باشند، آن‌ها را تحلیل کنند.

نمایش داده‌ها و بصری‌سازی: نمایش داده‌ها و بصری‌سازی اطلاعات به ما این امکان

را می‌دهد که داده‌ها و الگوهای پیچیده را به صورت گرافیکی و تصویری نمایش داده و درک بهتری از آن‌ها به دست آورد. از طریق نمودارها، نمودارهای شبکه، نقشه‌ها، و دیگر فرم‌های بصری، محققان و مدیران اطلاعات می‌توانند الگوها، روابط و تنظیمات را بهبود بخشند و تصمیم‌گیری‌های بهتری براساس داده‌ها انجام دهند.

مدیریت دانش: فناوری‌های مدیریت دانش مانند سیستم‌های مدیریت محتوا (CMS)، پایگاه‌های دانش، و سیستم‌های همکاری و به اشتراک‌گذاری دانش به محققان و مدیران اطلاعات کمک می‌کنند تا دانش و تجربیات خود را سازماندهی کنند، به اشتراک بگذارند و به آن‌ها دسترسی داشته باشند. این فناوری‌ها در جمع‌سپاری داده‌ها، مدیریت پروژه‌ها، و تبادل دانش در محیط‌های کاری مورد استفاده قرار می‌گیرند.

تحلیل شبکه‌های اجتماعی: با استفاده از فناوری‌های مرتبط با تحلیل شبکه‌های اجتماعی می‌توان تعاملات بین افراد را در محیط‌های مجازی مورد بررسی قرار داد. این فناوری‌ها به محققان و مدیران اطلاعات کمک می‌کنند تا الگوها، تأثیرگذاری‌ها و ساختارهای شبکه‌های اجتماعی را بررسی کرده و اطلاعات مربوط به رفتارها و دینامیک اجتماعی را دریابند.

علوم انسانی به عنوان دانشی که به مطالعه انسان و رفتار او می‌پردازد، در دهه‌های اخیر تحولات چشمگیری داشته است. این تحولات ناشی از عوامل مختلفی از جمله پیشرفت فناوری، گسترش ارتباطات و تعاملات بین‌المللی، و تغییر نیازهای جامعه است. یکی از عوامل مهمی که در تحول علوم انسانی نقش داشته است، مدیریت اطلاعات است. مدیریت اطلاعات به فرایند جمع‌آوری، سازماندهی، ذخیره‌سازی، بازیابی و توزیع اطلاعات گفته می‌شود. این فرایند در علوم انسانی به محققان امکان می‌دهد تا اطلاعات مورد نیاز خود را به طور مؤثر و کارآمد مدیریت کنند.

مدیریت علمی در علوم اسلامی به محققان امکان می‌دهد تا با استفاده از ابزارها و روش‌های مناسب با ارزش‌های اسلامی، معارف مورد نیاز خود را به طور سازمان‌یافته و قابل دسترسی سازند. این تحول به گسترش استفاده از پایگاه‌های داده دینی، سیستم‌های مدیریت مراجع، نرم‌افزارهای مدیریت علمی و ابزارهای تحلیلی مبتنی بر علوم اسلامی منجر شده است.

مدیریت اطلاعات در علوم انسانی اسلامی باید با توجه به ویژگی‌های این علوم انجام شود. علوم انسانی اسلامی بر اساس مبانی دین اسلام و ارزش‌های اسلامی شکل گرفته است. بنابراین، مدیریت اطلاعات در این علوم باید مبتنی بر این مبانی و ارزش‌ها باشد. برخی از ویژگی‌های مدیریت اطلاعات اسلامی عبارتند از:

- تمرکز بر ارزش‌های اسلامی: مدیریت اطلاعات در علوم انسانی اسلامی باید مبتنی بر ارزش‌های اسلامی مانند عدالت، انصاف، صداقت و امانت‌داری باشد.
- توجه به اخلاق اسلامی: مدیریت اطلاعات باید در چهارچوب اخلاق اسلامی انجام شود. به عبارت دیگر، استفاده از اطلاعات باید به گونه‌ای باشد که به حریم خصوصی افراد آسیب نرساند و موجب نشر اکاذیب و تشویش اذهان عمومی نشود.
- رعایت حقوق افراد: مدیریت اطلاعات باید به گونه‌ای باشد که حقوق افراد را رعایت کند. به عبارت دیگر، استفاده از اطلاعات باید با رضایت صاحبان اطلاعات باشد و موجب هتک حرمت افراد نشود.

با استفاده از پایگاه‌های داده دینی، محققان می‌توانند به طور سریع و آسان به مطالب علمی، کتب و منابع مرتبط در زمینه علوم اسلامی دسترسی پیدا کنند. این پایگاه‌ها با رعایت احکام دینی، امکاناتی مانند نمایه‌سازی، جست‌وجوی پیشرفته و دسته‌بندی را فراهم می‌کنند.

اطلاعات و منابع داده براساس اصول و ارزش‌های اسلامی سازمان‌دهی و طبقه‌بندی می‌شوند. یعنی منابع براساس موضوعاتی مانند کلام، فقه، معنویات و نه طبقه‌بندی‌های سلیقه‌ای گروه‌بندی می‌شوند. نمایه‌سازی و برچسب‌گذاری منابع با استفاده از مفاهیم و اصطلاحات اسلامی استخراج شده از قرآن و حدیث صورت می‌گیرد تا جست‌وجو و کشف منابع تسهیل شود. نرم‌افزارهای مدیریت منابع به محققان اجازه می‌دهند سبک‌های استنادی معتبر علمی اسلامی را رعایت کنند تا استنادها به‌طور یکسان مدیریت شوند. پایگاه‌های داده شامل متن کامل و همچنین داده‌های زمینه‌ای مانند زنجیره روایان در حدیث هستند تا ارزش اطلاعات افزایش پیدا کند.

برای تحقق اهداف مدیریت اطلاعات اسلامی در علوم انسانی پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

- توسعه آموزش و پژوهش در زمینه مدیریت اطلاعات اسلامی: آموزش و پژوهش در زمینه مدیریت اطلاعات اسلامی باید تقویت شود تا محققان با مبانی و چالش‌های این حوزه آشنا شوند.

- توسعه زیرساخت‌های مدیریت اطلاعات اسلامی: زیرساخت‌های مدیریت اطلاعات اسلامی مانند پایگاه‌های داده، نرم‌افزارها و ابزارهای تجزیه و تحلیل داده باید توسعه یابد تا محققان بتوانند به راحتی از آنها استفاده کنند.

- ایجاد همکاری‌های بین‌المللی در زمینه مدیریت اطلاعات اسلامی: همکاری‌های بین‌المللی در زمینه مدیریت اطلاعات اسلامی باید تقویت شود تا محققان بتوانند از تجربیات یکدیگر بهره‌مند شوند.

هرچند، مدیریت اطلاعات یک حوزه پویا و در حال توسعه است و تغییرات بسیاری در آن رخ می‌دهد. از جمله فناوری‌های هوش مصنوعی و یادگیری ماشین، استفاده از داده‌های

بزرگ و تحلیل‌های پیشرفته، و توسعه سیستم‌های همکاری و اشتراک دانش. این تحولات ممکن است بهبود و پیشرفت بیشتری در مدیریت اطلاعات و نتایج آن در علوم انسانی به همراه داشته باشد.

نتیجه‌گیری

با پیشرفت فناوری‌های اطلاعاتی، دسترسی به منابع علمی برای پژوهشگران بهبود یافته است. پایگاه‌های داده علمی، کتابخانه‌های دیجیتال و منابع آنلاین به محققان امکان می‌دهند به صورت سریع و آسان به مقالات، کتب، گزارش‌ها و نشریات دسترسی پیدا کنند. این دسترسی آسان به منابع، زمان و هزینه تحقیقات را کاهش می‌دهد و باعث بهبود کیفیت و تنوع تحقیقات می‌شود.

همچنین، مدیریت اطلاعات باعث افزایش همکاری و تعامل بین پژوهشگران و افراد متخصص در علوم انسانی شده است. محققان می‌توانند به طور آسان اطلاعات را به اشتراک بگذارند، در پروژه‌ها همکاری کنند و از دیدگاه‌های متنوع استفاده کنند. این تعاملات بین‌رشته‌ای و همکاری‌ها منجر به بهبود کیفیت و تنوع تحقیقات، ارتقای نتایج و تولید دانش جدید در حوزه‌های مختلف می‌شود.

علاوه بر این، مدیریت اطلاعات موجب ارتقای کیفیت پژوهش‌های علوم انسانی می‌شود. محققان می‌توانند بهترین منابع را برای تحقیقات خود پیدا کرده و روش‌های پژوهشی موثرتری را به کار ببرند. همچنین، ابزارهای سنجش تأثیر به محققان کمک می‌کنند تا تأثیر و ارجاعات مقالات خود را اندازه‌گیری کنند و در ارتباط با جامعه علمی و پژوهشی بهبود قابل توجهی داشته باشند.

در نتیجه، مدیریت اطلاعات تحولات مهمی را در علوم انسانی به همراه داشته است.

این تحولات شامل افزایش دسترسی به منابع علمی، تعامل و همکاری بین پژوهشگران، بهبود کیفیت و تنوع تحقیقات، و ارتقای کیفیت پژوهش‌های علوم انسانی می‌شود. با این حال، مدیریت اطلاعات همچنان در حال توسعه است و با پیشرفت فناوری‌ها و تغییرات در روند تحقیقات، تحولات بیشتری را به همراه خواهد داشت. به‌عنوان مثال، استفاده از فناوری‌های هوش مصنوعی و یادگیری ماشین در تحلیل داده‌های بزرگ و پیشرفته، توسعه سیستم‌های همکاری و اشتراک دانش، و بهره‌گیری از روش‌های نوین در مدیریت داده‌ها و اطلاعات.

با این تحولات، علوم انسانی به شکلی پویا و پیشرفته‌تر خواهد بود. پژوهشگران و افراد متخصص می‌توانند از فرصت‌های جدیدی برای کشف دانش و پیشبرد تحقیقات خود بهره‌برداری کنند. همچنین، جامعه علمی و پژوهشی به‌طور کلی نیز از پیامدهای مثبت این تحولات بهره‌مند خواهد شد.

در نتیجه، می‌توان گفت که تحولات در علوم انسانی با مدیریت اطلاعات، تأثیر قابل توجهی بر روش‌ها و رویکردهای تحقیقاتی در این حوزه داشته است. فناوری‌های اطلاعاتی، ابزارها و سرویس‌های مدیریت اطلاعات و تغییرات در نحوه جست‌وجو، دسترسی و بهره‌برداری از اطلاعات علمی، بهبود فرایند تولید، انتقال و استفاده از دانش در علوم انسانی را ممکن ساخته است. این تحولات، بهره‌برداری از دانش و پیشرفت علمی در این حوزه را تسهیل کرده و به توسعه و پیشرفت علوم انسانی کمک زیادی کرده است.

با توجه به پیشرفت فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطات، علوم انسانی و مدیریت اطلاعات به یک مرحله جدید و پویا وارد شده‌اند. تحقیقاتی که در این زمینه‌ها انجام می‌شود، به ما امکان می‌دهد تا بهتر درک کنیم چگونه اطلاعات و داده‌ها را مدیریت کنیم و از آن‌ها برای بهبود فرایندها، تصمیم‌گیری‌ها و تحلیل‌های علمی استفاده کنیم. این پیشرفت‌ها باعث

ایجاد چالش‌های جدیدی نیز شده است که نیازمند توجه و پژوهش‌های بیشتر در آینده است. به علوم انسانی امکان می‌دهد استفاده بهینه از منابع اطلاعاتی، تبادل دانش و همکاری بین پژوهشگران را تسهیل کند و در نهایت به پیشرفت و توسعه این حوزه کمک کند.

در نهایت، مدیریت اطلاعات در علوم انسانی به‌عنوان یک عامل کلیدی در ایجاد پیشرفت و توسعه دانش در این حوزه نقش مهمی ایفا می‌کند. با استفاده هوشمندانه از فناوری‌ها و ابزارهای مدیریت اطلاعات، می‌توان به توسعه پژوهش‌های نوین، ارتقای کیفیت تحقیقات، و ایجاد تأثیر بیشتر در تحول علوم انسانی دست یافت.

منابع

۱. اخوان الصفا. بی تا. رسائل اخوان الصفا. تحقیق عارف تأمر. ج ۱. بی جا.
۲. امزیان، محمد محمد. ۱۳۸۰. روش تحقیق علوم اجتماعی از اثبات گرایی تا هنجارگرایی. ترجمه عبدالقادر سواری. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۳. باقری، خسرو. ۱۳۸۲. هویت علم دینی: نگاهی معرفت‌شناختی به نسبت دین با علوم انسانی. تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
۴. بستان، حسین. ۱۳۹۲. گامی به سوی علم دینی (۲): روش بهره‌گیری از متون دینی در علوم اجتماعی. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۵. _____، و همکاران. ۱۳۹۱. گامی به سوی علم دینی (۱): ساختار علم تجربی و امکان علم دینی. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه. ص ۵۵.
۶. سادات فخر، سیدعلی. ۱۳۹۸. «مدیریت اطلاعات و علم‌سنجی پیش‌نیاز تمدن‌سازی نوین اسلامی». مدیریت دانش اسلامی، (۱۱): ۱۱۳-۱۲۸.
۷. علی‌پور، مهدی و سیدحمیدرضا حسنی. ۱۳۹۰. پارادایم اجتهادی دانش دینی. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۸. علیخانی، محمدحسین؛ شیخ‌العراقین‌زاده، حسن. ۱۳۹۸. «نقش سازماندهی اطلاعات در تحقق تمدن اسلامی». مطالعات بنیادین تمدن نوین اسلامی، (۲): ۵۹-۹۲.
۹. قلی‌پور، حسین و علیرضا چیت‌سازیان. ۱۳۹۶. «ابعاد و مؤلفه‌های تحول در علوم انسانی در اندیشه مقام معظم رهبری». راهبرد فرهنگ، (۳۷): ۹۷-۱۲۴.
۱۰. گلشنی، مهدی. ۱۴۰۲. از علم سکولار تا علم دینی. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

11. Adamu, R., & Mahdi, A. 2023. The Impact of Information Technology on Muslim Society. Conference Paper.
12. Saraçoğlu, T. N. 2022. Dijital Beşerî Bilimler Bağlamında İlahiyat/İslâmî İlimler [Islamic Studies in the Context of Digital Humanities]. İslam Tetkikleri Dergisi-Journal of Islamic Review, 12(2), 845-891. <https://doi.org/10.26650/iuitd.2022.1123964>
13. Sheikh Khairudin, S. M. H., & Mohammad, M. A. 2021. The Role of Information Technology on the Muslim Community in the Era of Globalization and Digitalization. Journal of Information Technology Management, 13(3), 178-186. doi: 10.22059/jitm.2021.83236